

PALESTINIANS AT MAUTHAUSEN

© Yoav Peck

In Jerusalem Report, 2005

As we entered the gas chamber, the electricity blacked out. Adjacent to the chamber was a furnace. We had each touched the iron stretcher from which the Mauthausen victims were slid into the flames. We stood in the dark and wept. After long minutes of horror, the 30 Israeli and Palestinian youths walked blinking through their tears into the wintry Austrian day, and the first thing I saw was the black and white kaffiyeh of one of the Palestinians draped over the shoulders of his Jewish friend as they held each other.

It was 1991, at the height of the first Intifada, and we were there at the invitation extended to Peace Now Youth by the Austrian Education Ministry. The purpose was to conduct an intensive dialogue, with the perspective that getting out of Israel-Palestine could offer.

Today, Israelis and Palestinians are joining to learn the Holocaust together. Shortly after the October 2000 riots, a Nazareth priest, Father Emil Shufani, initiated the formation of a group of public figures that now numbers 200 and includes Ahinoam Nini and Sheikh Nimr Darwish. Cries of angry protest have erupted from both the Jewish and Arab communities: Ha'aretz quotes an anonymous Arab public figure: "When the two peoples are competing for victim status...there's an almost immoral element in ... showing solidarity with the Jewish victim," while MK Shmuel Halpert declares the project "a defamation of the memory of those who were killed in the Holocaust." Indeed? Perhaps the experience of thirty youths ten years ago can shed some fresh light on the rationale for this new initiative.

The Israelis kids in our seminar were activists from around the country; the Palestinians were from the English-speaking Quaker school in Ramallah. A teacher from their school and I jointly facilitated the group. For weeks before the trip, we prepared the kids with seminars. Tom Segev addressed

the group, and it was clear that Holocaust history was new to most of the Palestinians.

When we arrived at the youth hostel in Vienna, the Palestinian kids made a point of declaring that they would not visit Mauthausen with us and would opt instead for a day of touring in Vienna. They were determined not to give an inch of their role as the victims in this relationship, and it seemed that acknowledging the Holocaust would somehow compromise this stance.

During the first days of the seminar, the young participants hid their human-ness behind forcefully declared positions. The Palestinian kids were on the phone with Ramallah every day, and it appeared that they were mouthing their elders' official "line." There were occupiers and there were victims, and recent Jewish history was not on the Palestinians' agenda. The Israelis grew angrier about their colleagues' refusal to join us at Mauthausen, but the Palestinians held fast. The seminar was in peril.

On the fourth day, endless hours of discussion, meals and touring together had begun to have an impact. Late at night, Samira finally broke the official line and told a personal story. Her older brother had been caught in a demonstration by the Border Police. She spoke quietly as she recounted that before arresting him, two soldiers held his arms while a third shot him through the ankles. When she visited him in jail, she told him she was giving up the struggle for the two-state solution, that from now on it would be Palestine only, to hell with the Israelis. He stopped her mid-tirade and said, "No, Samira, my suffering is no reason to give up the only way that offers us a future." As Samira paused, she looked up and found the circle of Palestinian and Israeli youths weeping together. From that moment, something essential shifted in the group.

We visited the south and hiked in snowy mountains. The Palestinians had brought only city shoes and were slipping all over the icy patches. The kids walked in mixed threes and fours, laughing and schlepping each other over the ice. This was already a very different group. When we returned to Vienna, the Palestinians announced that they were coming to Mauthausen with us.

We were greeted at the concentration camp gates by an old communist who had been an inmate. He explained that Mauthausen had been a camp not only for Jews but for communists, homosexuals, and for gypsies as well, and the Palestinians began to understand the enormity of Nazi terror.

The Israelis knew their history, but for the Palestinians the experience was deeply shocking and led them to consider the broader meaning of the Holocaust. The Israeli kids watched as the Palestinians came to understand how the Holocaust may have led to the founding of the Jewish state. Suddenly, their new Palestinian friends were making an effort to understand what drives the “Israeli oppressors.” Suddenly, there were two sides to suffering in the Holy Land. While none of the Israelis used Mauthausen to justify anything, it was clear that something new and profound had entered the dialogue.

Shortly after our return home, Israel expelled 400 Hamas activists to Lebanon. Our Palestinian participants were ordered to break off communication, but many of the kids defied their mentors and maintained contact by phone. This was now a group of people – with opinions and positions, yes. But in Austria they had gone beyond “positions” to the human place where friendships and solutions are born. The seminar participants are no longer kids, but even now some of them are still in touch.

Are we ready to learn from our youth? Will we continue to use our suffering to distance and justify ourselves, or can we be *generous* with the Holocaust, at a moment when a brave new group of Palestinians are listening to our narrative? If they can hear us, perhaps we can hear them. Perhaps by expressing the humanity common to us all we will strengthen the will to finally cut through our collective barbed wire.

*Yoav Peck is an organizational psychologist
living in Jerusalem*

פלשתינאים במאוטהאוסן

כשנכנסנו לתא הגזים, הייתה הפסקת חשמל. קרוב לתא היה תנור. כל אחד מאתנו נגע באלונקת ברזל, ממנה קורבנות מאוטהאוסן הועברו לתוך הלהבות. עמדנו בחושך ובכינו. אחרי רגעים ארוכים של אימה, שלושים הנערים הישראליים והפלשתינאים יצאו כשהם ממצמצים דרך דמעותיהם, אל היום האוסטרי החורפי. הדבר הראשון שראיתי היה הכאפייה של אחד הפלשתינאים, שעטפה את כתפי חברו היהודי, תוך כדי שהם אוחזים האחד בשני.

זה היה ב-1991, בשיאה של האינתיפאדה הראשונה. ביקרנו שם בהזמנת משרד החינוך האוסטרי, שהועברה לנוער שלום עכשיו. המטרה הייתה ניהול דיאלוג אינטנסיבי מתוך פרספקטיבה שיכלה להציע היציאה מישראל-פלשתינ.

היום ישראליים ופלשתינאים מצטרפים ליוזמה ללמידת השואה במשותף. זמן קצר לאחר מהומות אוקטובר 2000, אמיל שופאני, נזיר מנצרת, יזם יצירת הקבוצה, המונה כיום כ-200 ישראלים ופלשתינאים בולטים, וכוללת את אחינועם נוני והשייח נימר דרוויש. התגובה הציבורית לקבוצה זו כללה צעקות מחאה זועמת מתוך הקהילות היהודיות והערביות כאחד. ב'הארץ' מצוטט איש ציבור ערבי בעילום שם: "כאשר שני עמים מתחרים על סטטוס הקורבן, יש אלמנט לא מוסרי בהפגנת סולידריות עם הקורבן היהודי". הח"כ שמואל הלפר מכנה את הפרויקט: "השמצת זיכרון אלו שנהרגו בשואה". הכצעקתה? אולי הניסיון של 30 נערים מלפני עשר שנים, יכול לשפוך אור על יוזמה חדשה זו.

הנערים הישראליים בסמינר היו פעילים מרחבי הארץ. הפלשתינאים הגיעו מביה"ס הקווקרי ברמאלה. הדרכת הקבוצה נעשתה ע"י מורה מביה"ס ועל ידי. במשך שבועות לפני הנסיעה, הכנו את הנערים ע"י סמינרים אינטנסיביים. תום שגב דיבר עם הקבוצה, והיה ברור שהיסטורית השואה הייתה חדשה לרוב הפלשתינאים.

כשהגענו לאכסניית הנוער בווינה, הצהירו התלמידים הפלשתינאים שלא יבקרו עמנו במאוטהאוסן, וביום המיועד לביקור יטיילו בווינה במקום. הם היו נחושים לא לוותר אף בצעד על תפקידם כקורבנות ביחסים עם הישראליים, ונראה היה שהכרה בשואה באופן כלשהו, תמהל עמדה זו.

בימים הראשונים בסמינר, החביאו המשתתפים את אנושיותם מאחורי העמדות המוצהרות. התלמידים הפלשתינאים דיברו בטלפון עם שולחיהם ברמאלה כל יום, ובשיחות בקבוצה נראה היה שהם חוזרים באופן עיוור על דברים ששמעו מבוגריהם. היו כובשים והיו קורבנות, והיסטוריה יהודית קרובה לא הייתה בסדר היום הפלשתינאי. הישראלים כעסו על סירוב עמיתיהם להצטרף למאוטהאוסן, אך הפלשתינאים החזיקו בדעתם. הסמינר היה בסכנה.

ביום הרביעי, השעות הרבות של הדיונים האינסופיים, הארוחות והסיוורים יחד, החלו להטביע חותמם. מאוחר בלילה, סמירה שברה סוף סוף את ה"קו" הרשמי וסיפרה את סיפורה האישי.

בשקט סיפרה כיצד אחיה הגדול נתפס בהפגנה ע"י משמר הגבול. לפני שעצרו אותו, שני חיילים החזיקו אותו בידי, בזמן שחייל שלישי ירה בקרסוליו. כשביקרה אצלו בכלא, סיפרה לו שהיא מתכוונת לנטוש את המאבק על פתרון של שתי מדינות, ומעכשיו תאבק למדינה פלשתינית בלבד ושהישראלים ילכו לעזאזל. באמצע דבריה עצר אותה אחיה ואמר: "לא סמירה, הסבל שלי אינו סיבה לוותר על הדרך היחידה שמציעה לנו עתיד". סמירה היססה בהסתכלה עלינו, ומצאה מעגל אחד של ישראלים ופלשתינאים, בוכים יחד. מרגע זה, משהו משמעותי השתנה בקבוצה.

בקרנו בדרום, וטיילנו בהרים מושלגים. הפלשתינאים הביאו עמם רק נעליים "עירוניות" והחליקו באזורים בהם היה קרח. הנערים הלכו בשלישיות וברביעיות מעורבות, צוחקים וסוחבים אחד את השני על הקרח. זאת כבר הייתה קבוצה שונה. כשחזרנו לווינה, הודיעו הפלשתינאים שיבואו עמנו למאוטהאוסן.

התקבלנו בשערי המחנה ע"י קומוניסט וותיק ששהה תקופה במחנה. הוא הבהיר שלמחנה הוכנסו קומוניסטים, הומוסקסואלים וצוענים, ולא רק יהודים. הפלשתינאים החלו לקלוט את גודל הטרור הנאצי.

הישראלים הכירו את ההיסטוריה, אך לפלשתינאים החוויה הייתה מבהילה ביותר, והובילה אותם להסתכלות ראשונית על המשמעות העמוקה יותר של השואה. הישראלים התבוננו בפלשתינאים, שהחלו להבין כיצד השואה הייתה יכולה להוביל להקמת המדינה היהודית. פתאום הם התאמצו להבין מה מניע את ה"כובש הישראלי". פתאום היו שני צדדים לסבל בארץ הקדושה. למרות שאף אחד מהישראלים לא "השתמש" במאוטהאוסן בכדי להצדיק שום דבר, היה ברור שמהו חדש ועמוק נכנס לדיאלוג.

זמן קצר אחרי חזרתנו הביתה, גרשה ישראל 400 פעילי חמ"ס ללבנון. המשתתפים הפלשתינאים צוו להפסיק כל תקשורת עם ישראלים, אך רבים מהנערים המשיכו בשקט לשמור על קשר טלפוני. כעת הייתה זו קבוצה של אנשים- בעלי דעות ועמדות, כן. אך באוסטריה הם הלכו מעבר ל"עמדות", למקום האנושי בו חברויות ופתרונות נולדים. כיום משתתפי הסמינר כבר אינם נערים, אך גם לאחר כל הזמן שעבר חלקם עדיין בקשר.

האם אנו מוכנים ללמוד מהצעירים שלנו? האם נמשיך להשתמש בסבל שלנו בכדי להרחיק ובכדי להצדיק עצמנו? או אולי נוכל להיות נדיבים עם השואה ברגע שכזה, בו קבוצה אמיצה חדשה של פלשתינאים מקשיבים לנראטיב שלנו? אם הם יכולים להקשיב לנו, אולי נוכל להקשיב להם. אולי ע"י הבעת האנושיות המשותפת לכולנו נחזק את הרצון לחתוך סוף סוף את גדרות התיל המשותפות.

יואב פק

ירושלים